

Президентські вибори в Україні: чи збереже переможець про-європейський курс?

Артем Ремізов ¹

Менш ніж за два тижні, 31 березня 2019 року, українці відправляться на виборчі дільниці, щоб проголосувати за наступного президента країни. Проте переможця оголосять лише на початку травня, оскільки малоймовірно, що будь-який з кандидатів отримає більше 50% голосів у першому турі. Рівень непередбачуваності цьогорічних виборів в Україні є безпрецедентним. З 39 кандидатів, включених до виборчого бюлетеня, щонайменше три мають найбільший шанс потрапити у другий тур і, як наслідок, виграти президентську гонку.

¹ Старший науковий співробітник Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, координатор з комунікацій проекту 3 DCFTAs.

За даними агрегованого опитування, проведеного проектом [Texty](#)², популярний комік і кінопродюсер Володимир Зеленський лідирує з 19,5%. Нинішній президент Петро Порошенко йде нога-в-ногу з Юлією Тимошенко — обидва мають трохи більше 13% підтримки виборців. Також не варто списувати з рахунків Юрія Бойка (7,8%), одного з экс-союзників президента Януковича, а також Анатолія Гриценка (6,9%), экс-міністра оборони часів президентства Віктора Ющенка. Дивлячись на ці відсотки, важливо пам'ятати, що на сьогодні є декілька досліджень з різними рейтингами кандидатів, і часто вони не відповідають кінцевим результатам виборів. Більше того, близько чверті українських виборців не визначилися за кого віддати голос і вирішать за кілька днів до виборів або безпосередньо перед скринькою для бюлетенів.

Курс на євроінтеграцію: fait accompli?

Які наслідки може мати результат виборів для української політики щодо ЄС? Якщо проаналізувати виборчі програми кандидатів, то дуже вражає те, наскільки багато уваги приділяється соціальним і економічним питанням і як мало присвячено питанням зовнішньої політики і політики безпеки. Дійсно, навіть у рамках парламентсько-президентської системи в Україні глава держави має значні повноваження щодо виконавчої та законодавчої гілок влади (наприклад, право законодавчої ініціативи). Проте, кандидати не згадують, що для впровадження політик у сферах, які виходять за межі їхніх конституційних повноважень, їм потрібно мати підтримку у вигляді стабільної більшості в Раді.

Мета приєднання України до ЄС чітко визначена лише в програмі нинішнього президента. Більше того, Порошенко прагне подати заявку на членство в ЄС (і НАТО) до 2023 року. Хоча програма чинного президента зосереджена в основному на прогресі, досягнутому з 2014 року, інші чотири лідери перегонів взагалі не пояснюють свою геополітичну орієнтацією у своїх виборчих маніфестах. Згадки про ЄС здебільшого стосуються обіцянок гарантувати «європейські стандарти» заробітної плати, пенсій, освіти, інфраструктури та інших соціальних пільг. Таким чином, кандидати експлуатують уявлення про ЄС як «соціального раю», не порушуючи при цьому питання про виконання Угоди про асоціацію (УА). Але, виходячи з публічних заяв лідерів та їхніх представників, можна зробити висновок, що Зеленський, Тимошенко та Гриценко також виступають за те, щоб Україна стала членом ЄС.

Однак є деякі застереження. Для Зеленського (або, радше, його радника з міжнародних питань) Україна не зможе приєднатися до ЄС, якщо в країні існуватиме територіальний конфлікт. Це віддзеркалює позицію Бойка — його представник наголошує на необхідності спочатку досягти миру і перестати стукати в двері ЄС, оскільки на Україну там ніхто не чекає. На думку команди

² Оцінки представляють середній рівень підтримки кандидатів на 20 березня 2019 року

Тимошенко, Україна повинна скоригувати УА через оновлення додатків чи навіть перейти на наступний рівень відносин з ЄС (УА +),³ а не просто беззастережно виконувати УА / ПВЗВТ.⁴ Більш прагматичний тон також присутній у програмі Гриценка: «не буде пустих обіцянок зарубіжним партнерам», і «не буде нав'язування Україні чужої волі – президент буде укласти лише вигідні для України угоди. У своїй програмі, Гриценко, зокрема, виступає за кілька протекціоністських заходів, які можуть суперечити зобов'язанням України згідно з УА / ПВЗВТ. Це, наприклад: заборона експорту дров та надання преференцій українським виробникам обладнання для інфраструктурних проектів. Ще одна небезпечна пропозиція — скасування податку на додану вартість (ПДВ) — присутня в програмі Тимошенко. Таким чином, хоча чотири з п'яти найрейтинговіших кандидатів і займають проєвропейську позицію (за винятком Бойка), їхні бачення щодо того, як будувати відносини з ЄС, є досить неоднозначними.

Очевидно, що передвиборні програми та обіцянки слід приймати критично: в Україні кандидати зазвичай забувають про них одразу після вступу на посаду. Як наслідок, передвиборча непередбачуваність може легко перетекти у післявиборчу. Прогрес України на її «європейському шляху» буде визначатися успішним виконанням домашніх завдань щодо реформ, а не гучними заявами. У той же час, хто б не став наступним Президентом, у нього чи неї буде менше можливостей для маневру у зовнішній політиці: курс на отримання повноправного членства в ЄС — визначений громадською думкою⁵, а з недавнього часу і самою Конституцією України.

Ця публікація підготовлена в рамках програми підтримки проєкту 3DCFTAs, що впроваджується Центром європейських політичних досліджень (CEPS) і здійснюється за фінансової підтримки Швеції.

Думки, висновки чи рекомендації належать автору та упорядникам/упорядницям цього видання і не обов'язково відображають погляди Уряду Швеції. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автор та упорядники/упорядниці видання

³ Ідею «УА +» висунув [Майкл Емерсон](#), керівник проєкту 3 DCFTA

⁴ На основі [дискусії між представниками кандидатів у президенти](#) на конференції Українська Лабораторія в Брюсселі (Brussels UkraineLab), організованій Українським офісом зв'язку аналітичних центрів у Брюсселі 25 лютого 2019 року.

⁵ Згідно з [опитуванням](#), проведеним Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва в грудні 2018 року, 59% опитаних висловилися за членство України в ЄС